

Književna poročila.

Slobodan Jovanović: »Ustavno pravo kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca.« Beograd, Geca Kon; 1924.

V relativno kratkem času po objavi Vidovdanske ustave (1921) in nekaterih v svrhu njene izvedbe izdanih zakonov (1922 in 1923) je izdelal profesor belgrajske univerze Slobodan Jovanović sistem ustavnega prava naše kraljevine. To je prvo sistematično obdelovanje našega novega prava. Delu samemu je bilo v veliko korist, da je avtor že pred vojno napisal sistem srbskega ustavnega prava, ki je v mnogih važnih institucijah služilo za zgled naši sedanji zakonodaji. Pomen tega dela in zasluga avtorja je tem večja, ker je pri naših zelo raztresenih, deloma težko dosegljivih pravnih virih (n. pr. poslovnik narodne skupščine ali razprave ustavnega odbora) skoro nemogoče, ustvariti si enotno in popolno sliko naše zakonodaje in prakse. Tudi literatura je v Jovanovičevem delu vestno zbrana; mislim, da najdemo pod naslovom »književnost« navedena vsa važnejša dela, ki so bila glede na naša ustavna vprašanja publicirana v obliki knjige ali kot članki v znanstvenih revijah, bodisi v srbohrvatskem ali v slovenskem jeziku. Razumljivo je, da se nahaja v knjigi, ki obseza 472 strani in ki se v njej razpravlja taklo delikatna, kočljiva in mestoma sporna snov kakor je naše ustavno pravo, zastopano tu pa tam tudi tako mnenje, s katerim se ne boče strinjal vsakdo. Nekatero pripombe v tem pogledu je najti v oceni, ki jo je o Jovanovičevem delu napisal državni svetnik dr. Štefan Sagadin v »Arhivu za pravne i društvene nauke«, 1924, knj. VIII, br. 2. Tem pripombam bi se utegnile dodati še druge. Toda nočem se spuščati v detajle, hočem podati namreč na kratko vsebino knjige.

Uvod razpravlja o postanku naše države v zgodovinskem in pravnem pogledu ter o postanku Vidovdanske ustave; dodana je glavna vsebina in karakteristika vseh ustavnih načrtov, ki so jih predlagale razne opozicijske stranke. Prvi del govori o osnovnih načelih Vidovdanske ustave (državno ime, državni znaki, državni jezik, oblika vlade, državno edinstvo). Drugi del razpravlja o ustavotvorni skupščini ter o vprašanju spremembe ustave, tretji in najobsežnejši del pa o narodni skupščini. V trinajstih poglavjih tega oddelka najdemo odgovor na vprašanja o pogojih za volilno pravico, o narodnih poslancih, o volilnem postopanju pred glasovanjem, med glasovanjem i po njem, o prestopkih volilnega zakona in njih kaznovanju, o sklicanju, otvorenju, odgoditvi, zaključanju in razpustu, dalje o konstituiranju narodne skupščine, o pravicah in dolžnostih poslancev, o skupščinski organizaciji in disciplini, o skupščinskem postopku (z detajlirano razlaganim poslovníkom), o zakonodajnem postopanju, končno o kompetencah narodne skupščine. V četrtem delu, naslovljenem »kralj«, je poleg prestolonasledstva, namestništva, kraljevih privilegijev in kompetenc obrazložen tudi položaj ministrov in uradnikov;

posebni poglavji sta posvečeni lokalni upravi ter državnemu svetu in glavni kontroli. Peti in zadnji del »pravni položaj državljanov« se bavi z osebno svobodo in političnimi pravicami, s socialnimi pravicami in dolžnostmi ter s položajem narodnostnih manjšin.

To je v najkrajših obrisih vsebina knjige. Za tiste, ki poznajo že pisatelja Slobodana Jovanovića, je odveč opozoriti na lepoto, nazornost in jasnost stila. Vendar pa hočem te odlične kvalitete Jovanovićevega sloga podčrtati še posebej, ker bode ta njegova knjiga dobro služila ne samo srbskim in hrvatskim, ampak tudi slovenskim znanstvenikom, dijakom, uradnikom in politikom, sploh vsem, ki se zanimajo za naše ustavno pravo. Zlasti radi lepote jezika bode to delo, pisano od enega najboljših srbskih pisateljev, dostopno tudi onim, ki ne obvladajo popolnoma srbskega jezika.

Univ. prof. dr. Leonid Pitamic.

Inž. M. A. Štebi: Vzgoja in zaščita obrtnega in industrijskega naraščaja. Natisnila tiskarna M. Hrovatin, Ljubljana. Strani 62, cena 10 Din.

Brošura, ki se je pojavila na knjižnem trgu že pred časom, nosi na ovoju državni grb in označbo: »Kraljevina Srbov, Hrvatov in Slovencev — Ministrstvo socialne politike«. Imamo torej opraviti z oficialno izdajo ministrstva socialne politike, ne zvevmo pa, v kakšni zvezi je pisateljevo delo z navedenim ministrstvom. Ob koncu brošure šele čitamo, da je bila napisana po izrečnem nalogu bivšega ministra dr. Kukovca, a pisatelj pravi, da se nada, da »bode ministrstvo še v teku tega leta izvršilo vse predpriprave, tako da bomo v letošnji jeseni že lahko osnovali vse potrebne organizacije za nego in skrbstvo vajencev in mladoletnih delavcev«. Katera jesen je mišljena, tudi iz druge vsebine brošure ne izvemo; kajti s citacijo na str. 45 »z naredbo št. 51.466 od 23. avgusta l. l.« (sic!), si tudi ne moremo pomagati.

Te netočnosti, katerim se pridružuje še po nekod neopiljen jezik in kopa tiskovnih pogreškov, pa so spričo važnosti in smotrenosti stvarne vsebine povsem le postranskega pomena. Zato naj bodo tudi naši slovenski pravniki nanjo opozorjeni.

Iz cele vsebine se vidi pisateljeva resnično topla ljubezen za obrtniški in industrijski naraščaj, takisto pa tudi njegovo večje poglobljenje v predmet in široko poznanje prilik v inozemstvu. Pisatelj zahteva, da si naj visoko nacobraženo in strokovno izkušeno delavstvo sami odgojimo, če se hočemo od tujerodnih kvalificiranih delavcev emancipirati. Zahteva, da naj se ne ustvarjajo posebne organizacije za poklicni svet in posebne organizacije za skrbstvo obrtnega in industrijskega naraščaja v dobi učenja ter priporoča, da se ta dva instituta stopita v eno celoto. Izpod 14. leta naj se prav nikdo ne jemlje za vajenca ali obrtnika, ampak uvede naj se brezpogojno osemrazredna ljudska šola. Strokovni pouk v delavnici naj se korenito preuredi; odpravi naj se vse vajeništvo iz obrtnih delavnic in ustanove naj se obrtne šole kakor izključna učilišča za obrtni in industrialni naraščaj. Vajenci in mladoletni delavci od 14. do 18. leta naj bi brezpogojno

posečali obrtne šole. Zakonito naj se ustanovi, da brez uspešnega obiska obrtne šole vajenec ne more dobiti spričevala, da se je obrti izučil; ali tisto spričevalo mora biti od šole in mojstra skupno sestavljeno. Za učni sistem obrtno nadaljevalnih šol od 14. do 18. leta predvideva pisatelj 3-letni obisk po 6 tedenskih ur, ki pa naj se obavljajo med delovnim časom (zakaj predlaga kakor učni predmet za Slovenijo »jezik, slovenski in nemški, literatura in slovnica«, ne pa tudi srbohrvaški jezik, pisatelj ne pove; vsekakor si danes obrtne šole v Jugoslaviji brez pouka v srbohrvaščini ne moremo misliti!). Posebno toplo se zavzema pisatelj za ustanavljanje »vajeniških domov«, v katerih bi bili vajenci ves čas učne dobe popolnoma preskrbljeni in pod strogim nadzorstvom.

V poglavju o današnjih ustanovah za vajeniško nego v naši državi razpravlja pisatelj o državni zaščiti dece in mladeži, o nadzorstvu dela ter popisuje delovanje zasebnih inštitucij »Radiše« in »Privrednika« v Zagrebu, »Gajreta« v Sarajevu, »Društva za varstvo vajencev« v Ljubljani in »Saveza hrvatskih obrtnikov« v Zagrebu. Da se spravi enoobrazna in enotno organizirana nega in skrbstvo vajencev in mladoletnih delavcev v celi državi na pravilni tip, priporoča z vso odločnostjo t. zv. mešani sistem, pri katerem naj bi bila ohranjena iniciativa zasebnikov, ki pa ostane pod državnim nadzorstvom. Naloga ministrstva za socialno politiko bodi, da sestavi okvirni program in pripravljalne odbore za ustvarjanje definitivnih organizacij. Pisateljev predlog, da bi isto ministrstvo sporazumno z ministrstvom trgovine in industrije izdalo n a r e d b o, po kateri mora vsak obrtnik, trgovec in industrijalec biti član organizacije in prispevati organizaciji z doneski (letnimi, stalnimi, ter z mesečnimi, menjajočimi se), pa kaže, — da je pisatelj to idejo o naredbi zasnoval v času še — pred ustavo! Danes namreč taka »naredba« — ne bi več držala!

Prikazana vsebina se peča zgolj z narodnogospodarsko stranjo predmeta. Morebiti bi bil pisatelj prav storil, ako bi se ozrl tudi še po zasebnopravni in kazenskoopravni strani problema. Vsekakor nudita tudi te dve strani prav lepo priliko za poglobitev rešitve zanimivega, pa zelo važnega vprašanja o vzgoji in zaščiti obrtnega in industrijskega naraščaja.

Dr. Metod Dolenc.

Josef Popper-Lynkeus. Philosophie des Strafrechtes. Im Auftrage des Verfassers aus einem literarischen Nachlasse herausgegeben von Margit Ornstein. Mit einem Vorwort von Dr. Julius Ofner. R. Löwit, Verlag, Wien und Leipzig, 1924. Str. 112.

Z velikim aplombom dunajskega časopisja objavljeno delo znanega socialnega filozofa nam kaže jasno, kam zabrede teoretično razmišljanje, ako zapusti realna tla življenja. Iz uvoda Ofnerjevega izvemo, da je Popper-Lynkeus smatral za »svojo življensko nalogo, rešiti četrto problemov: metafizični problem, problem sile, kazni in vojaške dolžnosti.« Istina je pa, da za svojih živih dni tega naznanjenega dela, ki je posvečeno tretjemu problemu, ni objavil! Ofner hvali v predgovoru pisca, češ navzlic temu, da ni bil pravnik - strokovnjak, opazuje ostro in

jasno in se dotika v razlagi kazenske svrhe tisti smeri, ki jo zastopajo naprednejši kriminalisti. In vendar se O f n e r zelo previdno izraža o vrednosti te filozofije, izdajateljica pa že govori, da Popper-Lynkeus »velikega, hladnokrvnega, od čuta maščevalnosti nadlegovanega kontra - zločinca (sic!), državo, zavrača v njegove meje (!). Država bodi zaščiten pred zločincem, a zločinec pred državo.« — Po takšnem uvodu bi človek pač pričakoval neizpodbitnih dokazov o pogrešenosti današnjega sistema kazenskega prava! V Popperjevih izvajanjih pa dobimo sicer semintam res duhovito opazovanje, ali v splošnem pa vidimo, da se niti z daleka ne zaveda, kaj zahteva praktično življenje v pogledu kaznovalne pravice države. Seveda po pravici pobija enostranske teorije K a n t a, F i c h t e j a, H e g l a, H e r b a r t a: po njegovem mišljenju je čut maščevalnosti zgolj zmota v času, češ po storjenem zločinstvu bi se hotelo storiti to ali enako, kar bi se bilo moglo in moralo storiti v odklonitev zločina. Da je to samo duhovita besedna igra, ni težko doumeti, če se pomisli — na kaznovanje raznih verbalnih deliktov, ki so tudi delikti. Na takšni osnovi pobija Popper vsako potrebo po pravičnem povračilu za zločin, prezirajoč eminentni čut, ki živi v ljudstvu in naravnost zahteva pravično povračilo za vsaki zločin! Pisec vpraša, ali bi vse propalo, ko bi se mahoma vse kazni odpravile, kakor da bi vsi le na to čakali, da planejo drugi nad drugega, in to vprašanje — kratkomalo zanika; s tem pa pač — negira resničnost starega nepobitnega reka — »homo homini lupus«. Njemu je cel problem filozofije kazenskega prava osredotočen v vprašanju, kako je ravnati spričo potrebe varnosti s tistimi osebami, ki so navzlic svarilnim predpisom oškodovali druge osebe. Na to vprašanje odgovarja, da bodi zlo, ki se zadá storilcu, kar moči majhno, povračilo bodi sploh odpravljeno, zlo, ki se zadá storilcu, bodi le sekundarna posledica zaščite družbe pred zločini; sredstva, ki naj dosežejo to svrho, bodo naj moralna (torej niti telesna, niti denarna), in le tedaj, č e t a n e z a d o s t u j e j o, n a j b o d o f i z i č n a. In kaj predlaga Popper-Lynkeus za takšna sredstva? Po razpravi naj ugotovi sodniški kolegij resumé, ki označa osebo, njegovo kratko biografijo, najučinkoviteše notranje in zunanje nagibe za dejanje, — resumeji naj se čim prej tiskajo in v posebnem sodnem listu objavljajo, n. pr. od tedna do tedna. Iz teh listinskih podatkov naj se tako, kakor iz zemljiške knjige, spoznavajo vsi grehi zločinskih oseb. Samo po sebi umljivo: Pomilostitve ni! »Varnostne odredbe,« ki naj stopijo na mesto današnjih kazni, pa naj bodo zapopadene v nekakšnem tehničnem policijskem kodeksu, po katerem se odloča, katera zaščita naj se ukrene. Od leta do leta naj se vsi procesi v pogledu zaščitnih odredb revidirajo! O modernih »očuvalnih sredstvih« po izvršitvi kazni, ki jih pozna moderno kazensko pravo, pisec te filozofije nima niti besede! —

Mislím, da sem že s tem kratkim izvlečkom iz Popperjevih idej dovoljno pokazal, kako utopistično si on zamišlja zločinski svet. Kdo od članov sodrge in raznih klap, iz katerih se pojavlja največ zločincev, bi

se brigal za »publiciteto tistih Popperjevih stigmatujočih resuméjev«? Naj bi bil »socialni filozof« Lynkeus šel samo enkrat skozi kaznilnico, pa bi si na prstih obeh rok prav lahko seštel vse primere, za katere bi njegov sistem imel morda zaželjenega učinka, a stotine drugih, osobito povratnikov, bi se za njegove »resumeje« zmenilo prav tako malo, kakor za lanski sneg.

Menda je pisec sam čutil negodnost svojih idej in je baš zato prepustil drugim, da se okoristijo s plodom njegove študije — po njegovi smrti.

Dr. Metod Dolenc.

Razne vesti.

V Ljubljani, dne 1. oktobra 1924.

— (Zbor pravnikov kraljevine Srbov, Hrvatov in Slovencev v Zagrebu.) Nismo se vozili s preveč lahkim srcem proti Zagrebu, v naših dušah je ležal dvom, kako se bodo odzvali pravniki pozivu sklicateljev in prirediteljev Zbora. Naglica, s katero se je pripravljaj Zbor, čigar svrha in značaj sta bila že po programu popolnoma različna od pravniških sestankov, ki so se prirejali doslej na naših tleh, s prva le redko dohajajoče prijave udeležencev so ustvarile nekako nervozno razpoloženje tistih, ki so stali Zboru najbližje. Poslednji dnevi so prinesli sicer že dokaj jasnosti in poživili tudi malodušneže, a jasne slike si še nismo mogli ustvariti.

Zato je bil prvi dan zborovanja presenečenje celo za največje optimiste. Dvorana v saborski palači v Zagrebu je bila nabito polna pravnikov vseh strok in iz vseh krajev širne domovine, bil je eden tistih tudi v tej zgodovinski dvorani gotovo redkih trenutkov, ko je preveval vso v njej natrpano množico en duh, eno mišljenje. Nad vsemi predsodki je zmagala zavest, da treba pravniškemu stanu kot takemu intenzivneje udeleževati se pri polaganju temeljev naši državi. To pa je mogoče samo na ta način, da priskočijo pravniki kot celota kompetentnemu zakonodajnemu faktorju na pomoč, da mu pomorejo tako teoretski z znanstveno kritiko njegovega dela, kakor tudi s praktičnimi nasveti. S tem pa je že izkazana potreba stalnih pravniških kongresov, potrebni stiki, čemur sledi spoznavanje in medsebojno zблиžanje pravnikov, pa se navežejo pri takih kongresih sami od sebe.

Zbor, ki se je vršil v solnčno jasnih dneh od 19. do 21. septembra, je to nalogo sijajno izvršil. Sledi naj kratko poročilo samo o poteku zbora, poročila in sprejete resolucije izidejo itak v tisku, v ostalem pa bodi le še omenjeno, da so dale različne družabne prireditve Zboru tudi na zunaj pečat sijajne manifestacije.

Na Zbor se je prijavilo pri pripravljalnem odboru nad 400 pravnikov. Na otvoritev pa je prihitelo še nebroj drugih pravnikov, tako da je